

Ενοχή και λύτρωση στο “Αμάρτημα της μητρός μου” (Ηρακλής Ψάλτης, φιλόλογος)

/ [Πεμπτουσία](#)

Το «Αμάρτημα της μητρός μου» αποτελεί ένα από τα πιο εμβληματικά δείγματα της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Η μελέτη του φιλόλογου κ. Ηρακλή Ψάλτη σχετικά με τα θέματα της αμαρτίας και της λύτρωσης στο έργο του Γ. Βιζυηνού, από την άποψη της Ορθόδοξης Θεολογίας (προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1YSnsuL>), συνεχίζεται με την ηθική ανάλυση του συγκεκριμένου έργου.

Η μητέρα, επίσης, υποπίπτει και σ'ένα άλλο σοβαρότατο αμάρτημα χωρίς να το συνειδητοποιεί· ζητά από τον Χριστό να της πάρει το ένα αγόρι της, για να ζήσει η ετοιμοθάνατη Αννιώ, διαπράττοντας έτσι ένα *συμβολικό φόνο*. Προηγείται, μάλιστα, αυτού ένας κρίσιμος, αλλά ατελέσφορος, διάλογος μητέρας και κόρης σε μια προσπάθεια να διευκολυνθεί η *Δεσποινιώ η Μιχαλιέσσα* στη «*συναλλαγή*» που

ακολουθεί ενώπιον της εικόνας του Σωτήρος[308].

Ψέματα λέγονται πολλά. Η μάνα αποκρύπτει από τα παιδιά της για εικοσιοκτώ χρόνια ότι είχε και άλλη κόρη, την πρώτη Αννιώ. Με προτροπή, συμβουλή του άντρα της δεν γνωστοποιείται ο πραγματικός λόγος του θανάτου της Αννιώς[309], για να αποφύγει η μάνα την κοινωνική κατακραυγή. Επίσης, η μητέρα λέει αργότερα εκ νέου ψέματα στα παιδιά της -σε μια προσπάθειά της να τα πείσει ευκολότερα να αποδεχτούν και τη νέα υιοθεσία της -ότι, δηλαδή, και με τη δεύτερη υιοθεσία είναι σύμφωνος ο Γιωργής[310]. Ο χοντρός κουρέας του χωριού, ο αγύρτης ψευτογιατρός, διαβεβαιώνει ψευδώς την μητέρα ότι η κατάσταση της άρρωστης βελτιώνεται χάρη στις «φροντίδες» του[311]. Κατά την διάρκεια, επίσης, του τελετουργικού της πρώτης πανηγυρικής υιοθεσίας, στην μεγαλόφωνη ερώτηση του πρωτόγερου του χωριού αν είναι κάποιος συγγενής του κοριτσιού περισσότερο από την Δεσποινιώ, οι παρόντες γονείς του σιωπούν[312] (αποτελούσε μέρος του τυπικού της υιοθεσίας). Και ο ίδιος ο ιερέας, χωρίς αυτό που λέει στην απαρηγόρητη μητέρα να είναι ψέμα -*Ἄν εἶναι γιά νά γιάνη τό παιδί σου (ο Θεός) θά τό γιάνη καί στό σπίτι σου*- λειτουργεί, σύμφωνα με τον αφηγητή, λέγονται ως: *οἱ τυπικοί λόγοι μέ τούς ὁποίους οἱ ἱερεῖς ἀποπέμπουσι συνήθως τους ἔτοιμοθανάτους, διά νά μή ἐκπνεύσουν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καί βεβηλωθῇ ἡ ἱερότης τοῦ τόπου.*[313]

Η μαγεία παρούσα. Η μητέρα χρησιμοποιεί κάθε τεχνική, για να γιατρέψει την κόρη της, αξιοποιώντας τόσο τις «θεμιτές» όσο και τις «αθέμιτες». Βιώνει μια έντονη εσωτερική πάλη για τη λήψη της σχετικής απόφασης, αφού είναι χριστιανή και γνωρίζει ότι η μαγγανεία θεωρείται αμαρτία. Τελικά η μητρική στοργή θα νικήσει τον φόβο της αμαρτίας και θα «συμβιβαστεί» με τη δεισιδαιμονία, έτσι: *Πλησίον εἰς τόν σταυρόν, ἐπί τοῦ στήθους τῆς Ἀννιώς, ἐκρέμασεν ἕν «χαμαγλί» με μυστηριώδεις ἀραβικάς λέξεις. Τά ἀγιάσματα διεδέχθησαν αἱ γοητεῖαι, καί μετά τά εὐχολόγια τῶν ἱερέων ἦλθον τά «σαλαβάτια» τῶν μαγισσῶν*[314]. Βέβαια, η μητέρα δεν εγκαταλείπει τον Θεό, αφού στη συνέχεια οδηγεί την άρρωστη κόρη της στον ναό, ως έσχατη προσπάθεια σωτηρίας της.

Η ζήλεια υφέρπει. Ο αφηγητής, με την οπτική της παιδικής ηλικίας, παρουσιάζει αρχικά μια, μάλλον, εξιδανικευμένη κατάσταση σχέσεων μεταξύ των μελών της οικογένειάς του. Η μάνα εστιάζει το ενδιαφέρον της σχεδόν αποκλειστικά στη μοναχοκόρη της, την (δεύτερη) Αννιώ, χωρίς αυτό να δημιουργεί τριβές με τα άλλα της παιδιά και με την ίδια, γιατί: *Ἄλλ' ἡμεῖς (τα παιδιά) ἐγνωρίζαμεν, ὅτι ἡ ἐνδόμυχος τῆς μητρός ἡμῶν στοργή διετέλει ἄδέκαστος καί ἴση πρός ὅλα της τά τέκνα*[315]. Το περιστατικό όμως το οποίο συμβαίνει στην Εκκλησία, θα κινητοποιήσει την μνήμη του αφηγητή και θα «ανακαλύψει» ότι δεν έτυχε της στοργής και της αγάπης που επιθυμούσε, κάτι που

επιβεβαιώνεται και από τα λεγόμενα του πατέρα του -τον αποκαλούσε «τό ά δικημένο του»- και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι: Ὡ! εἶπον, ἡ μητέρα μου δέν μέ άγαπᾶ καί δέν μέ θέλει[316]. Η αιτία αυτής της συμπεριφοράς αποδίδεται στην Αννιώ και εμμέσως υποδηλώνεται κάποια ζήλεια γι' αυτήν[317]. Η ίδια, μάλιστα, η μητέρα τού αποκαλύπτει στην εξομολόγησή της ότι τη ζήλευε πολύ την Αννιώ: Καί εἶχαμε πιά τήν Ἄννιῶ σάν τά μάτια μας. Καί ἐζούλευες ἐσύ, καί ἔγινες τοῦ θανατᾶ ἀπό τή ζούλια σου[318].

[Συνεχίζεται]

[308]Γ.Μ. Βιζυηνός, *Νεοελληνικά Διηγήματα*, όπ. παρ., σ.7: «Ποῖον ἀπό τούς δύο θέλεις νά παίζετε μαζί; τήν ἠρώτησε τρυφερῶς ἡ μήτηρ μου - τόν Χρηστάκη, ἢ τό Γιωργί; Ἡ ἀσθενής ἔρριψε πρὸς τήν λαλοῦσαν πλάγιον ἀλλ' ἐκφραστικόν βλέμμα, καί, ὡς ἐάν ἐπέπληττεν αὐτήν διά τήν πρὸς ἡμᾶς ἀδιαφορίαν, τῇ ἀ πῆντησεν, ἀργά καί μετρημένα· - Ποῖον ἀπό τούς δύο θέλω; Κανένα δέν θέλω χωρίς τόν ἄλλο. Τά θέλω ὅλα τά ἀδέρφια μου, ὅσα καί ἄν ἔχω. Ἡ μήτηρ μου συνεστάλη καί ἐσιώπησεν».

[309]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.23.

[310]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.16.

[311]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.5: «Ἡ μήτηρ μου, ἄν καί ἔπαυσε πλέον νά μεταχειρίζεται τά ἰατρικά του, ἐν τούτοις τόν ἐπλήρωνε τακτικά καί ἀγογγύστως. Τοῦτο μέν, διά νά μή τόν δυσαρεστήσῃ, τοῦτο δε, διότι πολύ συχνά διίσχυρίζετο παρηγορῶν αὐτήν, ὅτι ἡ πορεία τῆς ἀσθενείας εἶναι καλή, καί ἀκριβῶς τοιαύτη, ὁ ποῖαν ἐδικαιοῦτο νά τήν περιμένη ἡ ἐπιστήμη ἀπό τās συνταγᾶς του».

[312]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.15.

[313]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.10.

[314]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.5.

[315]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.3, η συνέχεια: «Ἡμεθα βέβαιοι, ὅτι αἱ ἐξαιρέσεις ἐ κεῖναι δέν ἦσαν παρά μόνον ἐξωτερικαί ἐκδηλώσεις φειστικωτέρας τινός εὐνοίας πρὸς τό μόνον τοῦ οἴκου μας κοράσιον. Καί ὄχι μόνον ἀνειχόμεθα τās πρὸς αὐ τήν περιποιήσεις ἀγογγύστως, ἀλλά καί συνετελοῦμεν πρὸς αὐξήσιν αὐτῶν, ὅσον ἡ δυνάμεθα. Διότι ἡ Ἄννιῶ, ἐκτός ὅτι ἦτον ἡ μόνη μας ἀδελφή, ἦτο κατά δυστυχίαν ἀ νέκαθεν καχεκτική και φιλάσθενος».

[316] Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.10.

[317] Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σσ.9-10: «Άπεναντίας εύρισκον, ότι άφ' ότου έ γεννήθη αύτή ή άδελφή μας, έγώ, όχι μόνον δέν ήγαπήθην, όπως θά τό έπεθύμουν, αλλά τοϋτ' αύτό παρηγκωνιζόμην όλονέν περισσότερον».

[318] Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.24.